

Geert Booij: **The Morphology of Dutch**, Oxford University Press, 2002, стр. 253.

Geert Booij, аутор нове морфологије холандског језика је један од водећих западноевропских теоретичара у области генеративне лингвистике и морфологије. Циљ његове монографије је да интернационалној читалачкој публици понуди један савремен опис морфологије холандског језика заснован на многобројним дескриптивним и теоријским студијама које су настале током последњих деценија. Ово је у ствари друга књига проф Бооија посвећена истој теми јер је још 1977. год. објавио монографију *Dutch Morphology. A Study of Word Formation in Generative Grammar* која је оставила видног трага на развој морфолошке теорије. За протекле три деценије теоријска морфологија, а посебно генеративна морфологија, доживела је знатан, готово драматичан напредак, а нова књига Бооија на један егземпларан начин сведочи како се та знања могу ефективно применити на емпиријском материјалу једнога језика. Бооиј истовремено настоји да покаже да детаљне анализе различитих проблема морфологије холандског језика могу знатно да допринесу актуелним теоријским расправама о различитим питањима морфолошке структуре, а посебно о статусу лексикона. Одличан увид у савремена теоријска кретања која аутор нормално поседује као дугогодишњи главни уредник утицајног часописа *Yearbook of Morphology* чине од ове књиге не само прегледан опис морфологије холандског језика него и малу енциклопедију теорија и метода генеративне морфологије, а добрим делом и лингвистичке теорије уопште.

Монографија се састроји из седам поглавља. У првом поглављу Бооиј износи опште теоријске и методолошке поставке о природи морфолошких правила, лексикона и продуктивности. Друга глава се бави глаголском, именичком и придевском флексијом у холандском језику, а трећа је посвећена деривацији у коју Бооиј укључује и кон-

верзију. У петој глави Боој испитује спојну област („интерфаце“) морфологије и фонологије, а у шестој спојну област морфологије и синтаксе. Закључна, седма глава сумира главне резултате претходних истраживања и указује на импликације које из њих произилазе за општу лингвистичку теорију, а посебно за схватање односа морфологије и других основних лингвистичких дисциплина. Циљ аутора да покаже да проучавање једног језика може да пружи емпиријску основу за једну општу карактеризацију структуре језичких система, овом је монографијом у приличној мери остварен.

Боој морфологију схвата као централну лингвистичку дисциплину јер она проучава структуру речи, а реч је она спојница која повезује фонологију, синтаксу и семантику. Морфологија према аутору има два основна задатка. Први је да дефинише појам „могућих сложених речи језика“, а други да опише облике речи у различитим синтаксичким конструкцијама. Морфологија, дакле, обухвата како творбу речи, тако и флективну промену облика речи. Боој се оштро супротставља цепању морфологије на флексију и деривацију јер инхерентна флексија, која не зависи од синтаксе, може да „храни“ деривацију.¹ Афиксација, слагање и конверзија су основне морфолошке операције које се односе само на лексичке категорије речи, а то су према Бооју само именице, глаголи, придеви и прилози.² Сложене речи чије се поједине компоненте не могу препознати Боој назива формално сложеним јер за њих, као и за остале сложене речи, могу да важе иста морфолошка или акценатска правила. Посебно је интересантно запажање аутора о подели суфикса на кохезионе и некохезионе, мада је донекле нејасно како се та разлика слаже са ставом о несагласности морфолошких и прозодијских структура.

Морфологија се према аутору заснована речима јер изворни говорник „открива морфолошке процесе упоређујући речи које се си-

¹ У инхерентну флексију Боој убраја множину именица, поређење придева и глаголске партиципе. У српском језику се нпр. од компаратива придева граде глаголи *йобольшајти*, *йогоршајти*, *йролейшајти*, *йродубљивајти*, *одебљивајти*, *смањити*, *йовећати*, *удаљити*, итд.

² Плаг (1999) и Адамс (2001) у објекте морфолошких операција укључују и предлоге јер се у енглеском језику предлози јављају као компоненте сложеница (нпр. *playback* 'преслушавање снимка', *upkeep* 'одржавање', *inborn* 'урођен', *onlooker* 'посматрач', *outfall* 'отицање', *afterbirth* 'постељица', итд.). Разлика проистиче отуда што Боој овакве сложенице сматра сраслицама у којима су предлози изгубили своје лексичко значење. У оваквих сраслица не постоји кореспонденција форме и значења која је, по схватању Бооја, битна за продуктивна морфолошка правила. Чини се ипак да је немогуће сраслице генерално искључити као предмет морфолошког изучавања јер многе сраслице непрестано настају из паралелних синтаксичких структура.

стемски разликују по облику и значењу“. Полазна тачка у откривању морфолошких процеса је парадигматско поређење речи, а резултат је синтагматска операција додавања афикса на основу речи. Боој прихвата гледиште Agonoffa (1976) да се морфологија заснива на речима, али се не задовољава представљањем морфолошких правила помоћу правила преписивања (нпр. $V+er \rightarrow N$), већ сматра да су за ту сврху погоднији обрасци — конструкције који имају посебно значење.³ Морфолошки модул садржи одређен број оваквих конструкција и то „један за сваки продуктиван морфолошки процес“ (п. 5).

У последњој, седмој глави Боој истиче неке опште закључке о структури граматике који проистичу из детаљне анализе холандске морфологије. Анализа многобројних примера показује да су парадигматски односи речи основа на којој се заснива морфолошка анализа побијајући тако теорије које морфологију схватају као синтаксу речи и морфема (Selkirk 1982, Lieber 1992). Посебан теоријски допринос је употреба појма 'конструктивног идиома' за представљање сложених творбених процеса. У таквом представљању лексикон постаје део граматике који спаја творбу речи и синтаксу јер упућује како се нове речи и изрази могу градити синтаксичким операцијама на потпуно одређен начин. Запажања Бооја у више наврата показују да не може бити тачна теорија Andersona (1992) према којој унутрашња структура речи није доступна морфолошким операцијама, а ни теорија Беарда (1995) која радикално одваја форму од значења. Значајни су такође аргументи аутора о улози инхерентне флексије у творби речи, о структури сложеница у холандском језику и улози фонолошких ограничења у творби речи. Јасан стил аутора који настоји да пажљиво дефинише кључне појмове чини да је ова монографија о морфологији холандског језика уједно и важан допринос анализи основних проблема савремене морфологије доступан ширем кругу читалаца. Књига садржи предметни регистар и регистар аутора и афикса, а писац овога приказа није запазио ниједну штампарску грешку.

ЛИТЕРАТУРА

- Adams, V. 2001. *Complex Words in English*, Pearson Education, Essex, England.
Anderson, SR. 1992. *A-morphous Morphology*, Cambridge University Press, London.

³ Овај појам конструкција је близак појму творбених модела који је уобичајен у славистичкој литератури (в. Барућ 1980, Торић 1882). Уводећи термин 'конструкција' Боој уноси у опис морфологије холандског језика елементе теорије когнитивне лингвистике коју је развила Голдберг (1995).

- Aronoff, R. 1976. *Word Formation in Generative Grammar*, MTT Press, Cambridge, MA.
- Barić, E. 1980. *Imeničke složenice neprefiksalne i nesufiksalne tvorbe*, Zagreb.
- Beard, R. *Lexeme-Morpheme Based Morphology*, SUNY Press, Albany.
- Booij, G. 1977. *Dutch Morphology. A Study of Word Formation in Generative Grammar*, Foris, Dordrecht.
- Ćorić, B. 1982. *Mocioni sufiksi u srpskohrvatskom jeziku*, Beograd.
- Goldberg, A. E. 1995. *Constructions. A Construction Grammar Aproach to Argument Structure*. The University of Chicago Press, Chicago.
- Lieber, R. 1992. *Deconstructiong Morphology*, Chicago University Press, Chicago.
- Plag, I. 2003. *Word Formation in English*, Cambridge University Press, Cambridge.
- Selkirk, E. O. 1982. *The Syntax of Words*, MTT Press, MA.

Источно Сарајево

Стијанимир Ракић